

Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Kandidatuppsats 15 hp | Etnologi | Höstterminen 2013

Samisk(a) identitet(er)

– en etnologisk studie av fem samer boende i
Stockholm

Av: Moa Brusling
Handledare: Maryam Adjam

Copyright

Denna uppsats är författarens egendom och får ej begagnas för publicering utan författarens eller dennes rättsinnehavares tillstånd.

ABSTRACT

Denna uppsats handlar om fem samer som idag är boende i Stockholmsområdet. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur informanterna gestaltar sin samiska identitet och vad det samiska betyder för dem. Olika symboler så som språk, kolten, renen och den samiska flaggan var viktiga för gestaltningen av den samiska identiteten, men dessa fungerade också som gräns-markörer mellan det samiska och det svenska. Även kopplingen till den samiska historien och förfäder var viktigt för den samiska grupptillhörigheten, och förtrycket deras förfäder varit med var än idag en viktig del av den samiska identiteten.

Nyckelord: Samisk identitet, etnicitet, symboler

Tack!

Jag vill tacka Maryam Adjam, min handledare som varit ett fantastiskt stöd under denna process. Med mycket positiv energi och konstruktiv feedback har du hjälpt mig att äntligen skriva klart denna uppsats.

Jag vill också tacka Jenny Gunnarsson Payne som hjälpt oss C-kursstudenter har traggla oss igenom alla svåra teorier och jag vet att jag talar för hela klassen när jag skriver att du är en av de bästa lärarna vi haft.

Tack också till Robin, som stått ut med mig under skrivandets gång. Du är bäst!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1: INLEDNING.....	1
BAKGRUND	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	1
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP.....	2
IDENTITET	2
KULTUR	3
ETNICITET	5
TIDIGARE FORSKNING.....	7
MATERIAL OCH METOD	10
REFLEXIVITET	12
DISPOSITION	13
2: ANALYS	15
PLATS: FJÄLLET, SJÖARNA OCH DEN FRISKA LUFTEN	16
DET SAMISKA ARVET OCH NUTIDEN	21
SPRÅKET SOM KULTURELL SYMBOL	25
SYMBOLER FÖR EN SAMISK IDENTITET	29
3: SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER	32
KÄLLOR OCH LITTERATUR	34
OTRYCKTA KÄLLOR	35
BILAGA: TEMAN UNDER INTERVJUER	36

1: INLEDNING

BAKGRUND

Den här uppsatsen handlar om fem samers berättelser om samisk identitet, hur den tar sig uttryck och skapar mening. Samerna är ett folk i fyra länder (Nordin, 2002: 13) och mycket har skrivits om dem men främst i form av populärvetenskapliga skrifter. De flesta av dessa skrifter har inte haft ett samiskt perspektiv och följden blir att den ”samiska rösten” inte alltid har hörts (Amft, 2000: 13).

Denna uppsats utgår ifrån fem intervjuer gjorda av mig med samer som idag är boende i Stockholmsområdet. Detta har självklart påverkat utfallet av studien och mycket fokus har legat på hur den samiska identiteten gestaltas i berättelserna.

Jag har inte försökt att skriva en uppsats som ska representera samerna som folk utan har istället varit intresserad av de erfarenheter som återspeglats i berättelser som jag har samlat in. Det är också först efter att mitt material har samlats in som olika teman har ”visat sig” för mig och jag har därför genom hela processen utgått från empirin. Detta kan också vara en konsekvens av vilket upplägg jag har valt för mina intervjuer, informanterna har själva fått tala fritt under intervjuerna även om jag haft övergripande teman som följts lite sporadiskt. Detta kommer av mitt intresse för just *personliga* berättelser om hur det är att vara same och boende i Stockholm.

Det ska dock sägas att fokus inte legat på det faktum att mina informanter bott i just Stockholm, det har snarare handlat om avståndet till Sápmi¹ och dess konsekvenser för den samiska identiteten jag intresserat mig för.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka hur några samer som idag är boende i Stockholmsområdet gestaltar sin samiska identitet genom berättandet om sitt liv, och upplevelser av vad det samiska betyder för dem. Centrala frågeställningar är:

1. Hur gestaltas samisk identitet i förhållande till plats och samisk kultur?
2. Vilken betydelse har kulturella symboler för den samiska identiteten och hur uttrycks detta?

¹ Sápmi är nordsamiska och den exakta översättningen är: 1) Sameland, 2) samiska, 3) same (Amft, 2000: 13) Jag väljer att använda denna beteckning då den används av den tidigare forskning jag läst men också av informanterna själva.

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP

IDENTITET

En stor del av mina samtal med informanter kom att handla om vad det är som definierar en same. Ofta sa det att det inte var upp till någon utomstående individ att bestämma dessa kriterier utan att man själv skulle få bestämma om man ville identifiera sig som same.

Den samiska identiteten är en identitet bland många fler men i just denna uppsats är det just den samiska delen av begreppet identitet som jag kommer att fokusera. Christina Åhrén skriver i sin avhandling *Är jag en riktig same?* (2008) om unga samers identitetsarbete, och hennes definition av identitet visar tydligt vad även min uppsats kommer att handla om:

Här använder jag begreppet identitet för att beteckna de olika sätt som människor definierar och positionerar sig själva utifrån kulturella föreställningar om till exempel nation, etnicitet och religion. (Åhrén, 2008: 14)

Jag förstår identitet som något som skapas i förhållande till en omvärld, därför menar jag att identiteten är relationell. Identiteten ska här förstås som en social identitet som skapas i förhållande till omvärlden. Jag använder mig också av Hylland Eriksens teorier om identitet och etnisk identitet. Han menar att den etniska identiteten kan ha en grundläggande betydelse för individer och hur tillhörigheter mot olika grupper skapas och upprätthålls (Hylland Eriksen, 1993: 78f). Jag tror också att identiteten är situationell och kan alltså förändras beroende på i vilka sammanhang man befinner sig i.

Åhrén skriver också att identiteten är tudelad och menar att den ena sidan av identiteten är en personlig uppfattning av vem man är. Den andra delen av identitet är den sociala identiteten som Åhrén menar till stor del har att göra med en grupp individer och dessas känsla av tillhörighet till den egna gruppen, det sker gränsdragningar mellan vem jag är och vem jag *inte* är i förhållande till min omgivning. (Åhrén, 2008: 15).

Denna konstruktivistiska syn på identitet innebär att identitet ses som något som skapas och omskapas hela tiden i samspel med omgivningen (Hylland Eriksen, 1993: 81f). Det en individ upplever sig vara kan alltså förändras beroende på sammanhang och relationen med omgivningen (Åhrén, 2008: 16). Som vi kommer att se i de följande citaten så skapas och omförhandlas den samiska identiteten hela tiden.

Birgitta Svensson skriver bland annat: ”*Vi måste således skilja mellan jag-presentation eller personlig identitet och social och kulturell identitet, som är resultat av såväl spelet mellan olika människor som av en historisk sammansatt kontext*”(Svensson, 1997).

I min analys av samer kommer jag främst att fokusera på gruppidentitet i form av en, av mina informanter, uttalad känsla av att identifiera sig med den samiska gruppen. Det ska dock sägas att detta är en grov förenkling, både av vad en same är, men också av identitetsaspekten. Den samiska identiteten är inte alltid i fokus, denna del av identiteten uttrycks när det är relevant och av en individs många grupptillhörigheter så är den samiska bara en av dem. Andra tillhörigheter så som man-kvinna, make-maka eller student-arbetare finns också men även dessa ska ses som grova förenklingar. I en analys av individer måste forskaren dock göra ett urval för att kunna ha överblick över sin analys (Alsmark, 1997: 12).

KULTUR

Som etnologistudent har jag under nästan ett och ett halvt år pratat dagligen om begreppet kultur och jag ska i det följande försöka mig på en förklaring. Jag har valt att använda mig av kulturbegreppet i denna uppsats som en ledstjärna genom studien, både för att min uppsats är en del av en etnologisk tradition som har som främsta studieobjekt, just kultur. Jag finner begreppet viktigt också från en annan vinkel och den kommer från mina informanter. I alla mina intervjuer talas det om kultur, både explicit i form av till exempel samisk kultur, men också mindre uttalade samtalsämnen har kommit att handla om kultur i olika meningar. Jag anser att det är viktigt att skilja på det emiska kulturbegreppet så som det förklaras av mina informanter och mitt egna etiska kulturbegrepp. Thomas Hylland Eriksen tar bland annat upp begreppet emisk tillskrivningskategori då han beskriver hur medlemmar ur en grupp själva definierar sig som tillhörande denna. Det handlar alltså om ”den inföddes perspektiv” i kontrast till forskarens begrepp och analyser (Hylland Eriksen, 1993: 21).

En grundtanke i svensk etnologi är att kultur är en process, en pågående skapelse som hela tiden omvandlas och omförhandlas i det sociala livet och mellan människor. När man pratar om kultur går tankarna lätt till en idé om ett kollektivt medvetande, och detta är inte i sig felaktigt men det som etnologer kanske främst intresserar sig för är hur den enskilda människan intar en självständig hållning till detta kollektiva medvetande (Ehn m.fl. 1993: 7).

Kultur är ett mångfacetterat begrepp som är användbart inom många områden men det är också ett begrepp som brukas som maktmedel i olika kontexter. I *Bruket av kultur* (2005) beskriver Öhlander på ett uttömmande sätt hur ”kultur är ett fenomen som omsätts och görs, har betydelse för det levda livet, för hur människor förstår sig själva, uppfattas och uppfattar andra” (Öhlander, 2005: 12). Detta citat pekar på just det som kultur är, inte bara en process utan också ett resultat av denna process. I förhållande till denna uppsats så vill jag klargöra att när jag talar om kultur så sällan jag mig till antologins beskrivning av kultur som en tre-delad grundbetydelse. Jag beskriver här kort de olika betydelserna.

Det *kultiverade kulturbegreppet* syftar till att någon kan ”vara kultiverad”, en person som är världsvan, bildad och vet hur man socialiserar med andra på ett ”fint sätt”. Den andra grundbetydelsen är det *estetiska kulturbegreppet* som syftar till musik, konst, litteratur och andra konstformer. Det tredje och sista, och för mig relevanta, kulturbegreppet är det *antropologiska* (Öhlander, 2005: 20f). Det ska dock påpekas att det inte finns några klara gränser mellan dessa olika kulturbegrepp, de sammanfaller och går inte sällan in i varandra, men för min uppsats skall väljer jag att rikta in mig på den senaste förklaringsmodellen.

Kultur i den antropologiska meningen har många olika betydelser och används flitigt men jag ska här ”ta ner” begreppet kultur till det som jag anser är viktigt för denna uppsats. Ordet antropologi kommer från grekiskans ord ”a ´nthropos” som betyder människa och ordet ”logi´a” som betyder lära, vetenskap (Broberg & Ovesen, 2013). Det antropologiska kulturbegreppet handlar alltså om människan, men också människan som tillhörande en grupp eller en kultur. Kultur i denna mening kan bland annat se som sätt att leva, normer, regler, traditioner, ideal och värderingar och olika sätt att på vilket verkligheten uppfattas och tolkas (Öhlander, 2005: 21).

Kultur uppmärksammar skillnader och behövs för att vi ska kunna få en överblick över vår värld och förstå den. En grundläggande fråga i antologin *Bruket av kultur* är just vad kultur gör, och det är med utgång i denna fråga som vi kan få syn på att kultur som den brukas, ofta har en maktaspekt. Det är när kulturella skillnader värderas och sätts på en hierarkisk skala som bruket av kultur görs till en maktutövning (Öhlander, 2005: 25ff).

Kultur används i denna studie för att beskriva de värderingar, normer, sätt att leva och kunskaper som överförs mellan människor och generationer. Kunskaperna kan innehålla både

hur man gör saker till varför man gör saker. Det ska dock sägas att detta är mitt sätt att definiera kultur, i mina kommande analys får mina informanter större plats och således handlar det också mycket om deras sätt att definiera kultur. Skillnaden mellan min och deras definition är i sig inte så stor då de ofta talade om att kultur handlar om ett sätt att leva men fokus hamnade också på estetiska kulturyttringar när mina informanter talade om kulturbegreppet.

ETNICITET

Termen etnicitet har genom tiderna används på olika sätt, till exempel under 1800-talet då det gradvis började beteckna särdrag kopplade med rasbegreppet. Etnicitet väcker ofta associationer till andra begrepp så som ”minoritetsfrågor” och framförallt i diskursen om majoritet kontra minoritet inom en stat. Det finns inom olika ämnen, olika sätt att nalkas begreppet etnicitet men det gemensamma för dessa angreppsätt är, enligt Hylland Eriksen: ”att de ser etnicitet som något som har med klassificering av människor och grupprelationer att göra”(Hylland Eriksen, 1993: 12).

En annan viktig aspekt av begreppet är den att gruppen uppfattar sig själva och av andra som kulturellt särpräglade. Etnicitet är en aspekt av en relation och inte en egenskap hos en grupp. Eftersom etnicitet handlar om relationen mellan grupper och inte kulturella aspekter inom en grupp så kan det uppfattas som att kulturella skillnader ges mindre utrymme men som Hylland Eriksen skriver så *skapas* etniska relationer just då *kulturella skillnader påverkar interaktionen* mellan de olika grupperna (Hylland Eriksen, 1993: 22).

En grundläggande aspekt för etniciteten är en systematisk distinktion mellan ”Vi och Dem” som skapas i relationen mellan grupper. Utan denna distinktion skulle etnicitet inte finnas, eftersom den är beroende av att det finns en relation mellan olika grupper. Ett begrepp som blir användbart i studiet av detta ”Vi och dom” är stereotypisering som innebär att olika grupper tillskrivs olika ”egenskaper” av de andra de andra grupperna. Det är när dessa föreställningar ses som en oskiljaktig del av en gruppens ”identitet” och kontinuerligt påverkar relationen till andra grupper, som vi kan tala om etniska stereotyper (Hylland Eriksen, 1993: 33f).

Eftersom etnicitet är en aspekt av en social relation så bör det vara av vikt att studera de processer mellan etniska grupper som både pekar på ett integrerande element då grupper förhåller sig och anpassar sig till andra grupper, och den ömsesidiga kontakt som skapas mellan grupperna. Det finns två begrepp som är användbara för detta ändamål: dikotomisering och komplementarisering. Hylland Eriksen menar att grupptillhörighet och olika lojaliteter inom gruppen förstärks och bekräftas genom stereotypiseringar och artikulering av till exempel konflikter mellan olika grupper. Detta sker från båda grupperna och kallas för dikotomisering. Det andra begreppet som också lutar sig åt relationen mellan olika grupper handlar om hur det krävs ett visst mått av ömsesidigt erkännande av varandra i processen av kulturella olikheter. Dessa skillnader ses som ett givet faktum och ses också som en tillgång i den etniska relationen, detta kallas komplementarisering. I det förra begreppet skapas ett tydligt oss/dom- förhållande medan det i det senare begreppet snarare skapas ett vi/ni i den etniska relationen (Hylland Eriksen, 1993: 38f).

Etniska relationer är flytande och påverkas hela tiden av historiska, ekonomiska och sociala kontexter. Etniska relationer är både situationella och relationella, vilket innebär att de uppstår och ges mening i förhållande till det den inte är. Att visa på skillnader i kulturella yttringar är ett sätt att visa på hur ens egen grupp skiljer sig mot den andra eller de andra grupperna (Hylland Eriksen, 1993: 54, se även Åhrén, 2008: 19f).

Jag väljer att analysera mina informanter berättelser utifrån etnicitetsbegreppet då jag uppfattar det som att den samiska identiteten var starkt kopplad till en gruppidentitet som också tog avstamp i det den *inte* var, alltså svenskar.

Många av dem jag intervjuat uttrycker en ilska och ett starkt missnöje med hur de som grupp blir behandlade av det omgivande samhället. I och med denna friktion mellan den egna gruppen och det omgivande samhället så kunde jag också se hur olika symboler blev viktiga att lyfta fram för visa på sin samiska tillhörighet. Språk, kläder eller livsstilar fungerar som etniska markörer och genom dessa kommuniceras skillnad gentemot den andra gruppen. Dessa olika markörer används för att förstärka gruppens särart (Amft, 2000: 25).

Det ska framhållas att den etniska identiteten här ses som en konstruktion och skapas i relation till omgivningen. Med detta sagt innebär det dock inte att den etniska identiteten inte är en integrerad del av en persons självbild (Amft, 2000: 27f).

TIDIGARE FORSKNING

Mycket av det som skrivits om samer har ofta kommit att handla om det som kanske mest utmärker gemene mans syn på samer, så som renen, slöjd och andra traditionella kunskaper som folket anses inneha. Än idag finns den förhärskande bilden av den traditionelle samens (Åhrén, 2008: 32). Forskning på ämnet har också bedrivits och jag kommer att använda mig av avhandlingar inom olika ämnen som grund för denna uppsats.

Dels kommer den tidigare forskningen att hjälpa mig med en rent historisk överblick så som till exempel historikern Patrik Lanttos avhandling *Tiden börjar på nytt* (2000) där han studerat samernas etnopolitiska mobilisering i Sverige under åren 1900-1950. Lantto visar i sin studie vilka drivkrafter som låg bakom samerna i deras mobilisering och på så sätt har Lantto försökt skapa en förståelse för hur stor betydelse historien har för samer idag.

Andrea Amft har i sin avhandling *Sápmi i förändringens tid* (2000) undersökt svenska samers levnadsvillkor under 1900-talet. Amft har bedrivit sin forskning i Samiska studier vid Umeå Universitet och har i sin avhandling kombinerat ett genus- och etnicitetsperspektiv i studien av samer. Just hennes fokus på etnicitet har varit mig behjälpligt då jag också i min uppsats försöker anlägga ett etnicitetsperspektiv. Amft definierar begreppet etnicitet så som Thomas Hylland Eriksen beskrivit det. Fokus ligger på den sociala aspekten mellan olika grupper och inte på objektiva kulturella egenskaper inom en viss grupp (Amft, 2000: 24ff). Den etniska identiteten är både relationell och situationell och kan således förändras beroende på sammanhang. Den etniska identiteten är till sitt innehåll en social konstruktion enligt Amft och den är därmed också möjlig att manipulera och omtolka (Amft, 2000: 28). Jag använder mig av Amfts beskrivningar när jag analyserar mina informanter ur detta perspektiv. Amft använder sig av etnicitetsbegreppet kopplat till ett genusperspektiv för att analysera det samiska samhällets förändrade levnadsvillkor och de maktrelationer som funnits mellan könen (Amft, 2000: 29). Etnicitetsperspektivet ges fokus i förhållandet mellan staten och samerna och mellan den svenska och den samiska befolkningen. Fokus ligger på hur rennäringslagstiftning och dess inverkan på det samiska samhället (Amft, 2000: 29). I min studie fokuseras den etniska identiteten utifrån Hylland Eriksen och Amft text fungerar som bakgrundsläsning.

Den forskning som varit till störst hjälp för mig är etnologen Christina Åhréns avhandling *Är jag en riktig same?* (2008) som är en etnologisk studie av unga samers identitetsarbete. Åhrén

har intervjuat 26 unga samer och visar i sin avhandling hur ”att vara same” kan ta sig många uttryck. De historiska villkoren för detta identitetsarbete tas upp och Åhrén frågar sig bland annat hur de unga informanterna använder och utvecklar sin samiska identitet i relation till den livssituation de lever i. Informanterna kommer från skilda bakgrunder, vissa som är uppvuxna inom det samiska bosättningsområdet, vissa är uppvuxna i andra delar av Sverige. Somliga av informanterna talar samiska, andra inte. Åhrén menar att den samiska gruppen är heterogen och därför måste också den kulturella mångfalden tas i beaktande (Åhrén, 2008: 27).

Åhrén använder sig av begreppet etnicitet i sin studie. Begreppet tar sin utgångspunkt i diskussionen om vem som är same. Detta är en fråga som Åhrén ställer sig och beskriver i avhandlingen de konflikter som finns inom den samiska gruppen. Politiska beslut med bland annat Rennäringslagen 1971² har kommit att få konsekvenser gällande vem som anses tillhöra det samiska folket (Åhrén, 2008: 12). Åhrén förstår etnicitet så som Thomas Hylland Eriksen har definierat det. Åhrén skriver: ”*Han beskriver etnicitet som en aspekt av sociala relationer mellan skilda aktörer. De aktörerna uppfattar sig själva som kulturellt avskilda från medlemmar av andra grupper och med medlemmar av andra grupper har de ett minimum av regelbunden interaktion*” (Åhrén, 2008: 19)

Hon sätter detta begrepp i relation till identitet och menar att den etniska identiteten inte alltid finns tillgänglig för alla informanter. Etnicitet ska alltså ses som en social identitet som är baserad på en kontrast gentemot andra och är kännetecknad av ett föreställt eller fiktivt släktskap (Åhrén, 2008: 19). Detta sätter hon i relation till historiska och politiska förhållanden som berört den samiska befolkningen.

I mina informanters beskrivningar om olika betydelsefulla platser lyftes naturen fram som en viktig del av deras samiska tillhörighet. Målande beskrivningar av fjällar, sjöar och den friska luften var ett återkommande tema under intervjuerna. Dessa olika platser var också betydelsefulla då de skapade en förankring till ett förflutet och under intervjuerna uppenbarades det meningsfulla i att beskriva en plats som fanns någon annanstans och som i mångt och mycket representerade ”det samiska”.

² Rennäringslagen reglerar olika rättigheter inom renskötseln. Lagen omfattar dock inte alla samer utan endast de som är medlemmar i en sameby. I Sverige är endast en minoritet av samerna medlemmar och många faller då utanför dessa rättigheter (Åhrén, 2008: 37).

Mikael Vallström har i sin avhandling *Det autentiska andra* (2002) analyserat olika beskrivningar av "det norrländska fältet" för att på så sätt visa hur dessa olika texter "förhåller sig till, neutraliserar eller förmår lyfta fram detta Andra" (Vallström, 2002: 3).

Vallström menar att det finns ett *tal om* "det norrländska" och har i sin avhandling studerat texter av bland andra Carl von Linné och etnologerna Åke Campbell och Sune Jonsson. Avhandlingen blir således en diskussion *om* "det etnologiska" och vilka problem forskare kan stöta på när denne ska beskriva den Andre. Etnologin som forskningsfält har varit en vetenskap som sökt efter det ursprungliga och det autentiska och Vallström menar att genom att studera olika texter, både etnologiska men också äldre reseskildringar, kan vi få syn på hur fältet om "de andra" har skapats (Vallström, 2002: 4). Vallström menar:

"Vad som sker är alltså att det börjar upprättas ett sammanhängande system av kunskap, bestämda förhållningsätt och ett särskilt sätt att tala om fältet – just en diskurs om detta "andra". I detta fall gäller det sålunda upprättandet av *en modern, offentlig diskurs om Lappland och det lappländska*, som bland annat tar sin början i Linnés "*Iter Lapponicum*". (Vallström, 2002: 28)

För att närma sig dessa frågor, menar Vallström, måste vi förutsätta att å ena sidan finns ett i grunden modernt förhållningssätt till "det Andra" som bland annat yttrar sig i olika diskurser och föreställningar om autenticitet och ursprunglighet. Vallström menar också att det skapas ett dialektiskt tänkande och ordnande genom att det moderna hela tiden skapar sin motsats och det är detta skapande som också förutsätter det moderna (Vallström, 2002: 13).

För min uppsats syfte stannar jag här och fortsätter med en beskrivning av hur begreppet autenticitet och ursprunglighet kan komma att fungera i min egen analys. När mina informanter talar om det som varit, sina rötter och de målande beskrivningar om "den där platsen" så görs detta på ett sätt som jag uppfattar, i likhet med Vallström, som skapande av en föreställd plats. Men detta kan inte göras utan att det finns en polemisk relation, när en plats beskrivs så utesluts också vissa element från denna plats. Jag menar alltså att för att beskrivningarna ska bli meningsfulla för mina informanter behövs det en koppling till det förflutna och således skapas också en autentisk bild av det beskrivna.

MATERIAL OCH METOD

Denna uppsats är baserad på intervjuer gjorda av mig, med fem individer som alla bor i Stockholmsområdet och alla identifierar sig som samer. Intervjuerna gjordes alla under oktober månad 2013 med några dagars mellanrum. Intervjuerna varade alla cirka en timme, den kortaste tog 50 minuter och den längsta intervjun varade 1 ½ timme.

Jag är medveten om att saker kan tas ut ur sitt sammanhang när jag som forskare väljer ut citat att använda. Detta har jag försökt stävja genom att plocka ut ganska långa citat från alla intervjuer. Katarzyna Wolanik Boström beskriver i sin avhandling *Berättade liv. Berättat Polen* om hur hon handskas med problematiken kring transkriberingsakten:

Att transformera någons *mundliga* berättelse till *text*, genom både citat och sammanfattningar, är en analytisk maktutövning under vilken forskaren tar en serie viktiga beslut. Redan i olika sätt att transkribera finns ett helt spektrum av möjligheter för strukturell, stilistisk och innehållsmässig analys (Wolanik Boström, 2005: 29).

Jag har alltså valt citat som slutade ”naturligt”, genom att intervjun fortsatte på ett annat ämne. Jag har valt att markera långa eller korta pauser med [...] klammer med punkter för att visa hur lång paus som skedde. Detta gör jag för att jag uppfattar pauserna som en reflekterande tid för mina informanter att tänka efter vilka ord de ska använda för att få fram sitt ”budskap”.

Citat är vanligt att använda bland etnologer och kan tjäna många olika syften och kan fylla olika funktioner; skapa auktoritet, styrka författarens egna resonemang eller ge liv åt texten (Fägerborg, 2011: 87). Genom intervjuer tror jag mig ”få syn” på hur kulturella yttringar gestaltas och ges mening. Intervjuer ger röst åt någon och det här fallet åt fem individers berättelser om vad det innebär att vara same. Genom intervjumetoden kan vi få syn på grupper som annars är osynliga i samhället och detta gäller speciellt olika minoritetsgrupper (Nordin, 2002: 30).

Intervjuerna ska ses som ett litet bidrag till samtalet om identiteter, individuella som kollektiva. Genom berättelser kan vi få syn på de regler och normer som omgärdar samhället. Genom att studera det folk säger kan vi också undersöka det som inte sägs. Alla är vi

”inbäddade” i den kultur vi lever i, och vi är alla beroende av kollektiva mönster för att bli förstådda (Ehn m.fl., 1993: 9).

Intervjuer är en av många metoder för etnologen, andra vanliga metoder är olika sorts fältarbete så som deltagandeobservation. Andra metoder är textanalyser och att arbeta med arkivmaterial. Gemensamt för alla etnologer är deras sökande efter det kulturen i det vardagliga, att söka kunskap om det som uppfattas av många som det ”vanliga livet”.

Etnologerna Jonas Frykman och Orvar Löfgren skriver om detta: *”Kulturen är en spegling av den rådande samhällsstrukturen, men inte en död, mekanisk avspegling”* (Frykman & Löfgren, 1979:15). Detta innebär alltså att jag som forskare, genom intervjuer, kan få reda på något i samhället. Som jag skrev tidigare så gör jag inte anspråk på att representera samerna som helhet men jag uppfattar ändå att mina fem intervjuer kan säga relativt mycket om hur det är att leva som same, men också hur det är att identifiera sig med ett folk som lever i minoritet.

Jag har valt att inte bara låta mina informanter vara anonyma utan jag har också valt att låta bli att ”döpa” om dem. Jag har valt att, i beskrivningarna av vad mina informanter talar om, använda ordet hen. Könsidentiteten bygger på föreställningar om vad som är kvinnligt respektive manligt (De Los Reyes, Molina & Mulinari, 2005: 266) och jag har valt att använda det könsneutrala ordet hen då jag inte vill undersöka mina informanters utsagor beroende på könstillhörigheten.

Jag är medveten om att genus eller könstillhörighet är viktiga komponenter i olika analyser och att det kan spela en stor roll i många framställningar. För mitt syfte med denna uppsats har jag dock valt att inte fokusera könstillhörigheten hos mina informanter då detta inte är något som talats om i intervjuerna eller lyfts fram som viktigt av mina informanter när vi pratat om den samiska identiteten.

Tre av mina informanter sade sig inte vilja vara anonyma men jag har ändå valt att anonymisera dem och de orter i landet de talar om. Oskar Pripp har bidragit med en text i antologin *Etnologiskt fältarbete* (Kaijser & Öhlander, 2011) och skriver där om etiska riktlinjer som forskaren måste få hålla sig till. Bland annat skriver han om hur viktigt det är att som forskare hålla på kravet om anonymitet även om informanterna själva säger sig tycka att det är oviktigt. Han menar att informanterna inte har möjlighet att till fullo ha översikt över vad som kommer att ske med materialet (Pripp, 2011: 82). Mina informanter kallas därför för

”Intervjuperson” med numrering 1-5 beroende på i vilken ordning de blev intervjuade. Jag har även valt att inte skriva ut namnet på några byar, detta för att många av mina informanter kommer från små byar i olika delar av Sápmi och det skulle kunna röja deras identitet om jag skrev ut dem. I vissa delar av uppsatsen har jag dock tagit med namnet på större städer då jag uppfattar det som en liten risk att någon skulle kunna röja mina informanternas identitet, bara utifrån det stadsnamnet.

Något ska sägas om benämningen Sápmi som jag använder i denna studie. Sápmi är nordsamiska och dess betydelse kan delas upp i tre olika delar: den geografiska platen där samerna har sina marker, den samiska befolkningen och den samiska kulturen. Dessa tre delar är tätt sammankopplade och kan således också betyda den samiska kulturen (Amft, 2000, 13). Jag har valt att använda beteckningen Sápmi just för att det också omfattar den samiska kulturen, inte bara ett geografiskt område.

REFLEXIVITET

I denna uppsats skriver jag om samer som idag är boende i Stockholmsområdet. Vem är då jag som skriver om dessa personer och hur påverkas denna uppsats av vem jag är?

Jag är inte same och ingen samisk bakgrund, detta kan ses som problematiskt i den mån att jag skriver om det som många kallar ”de andra”. Ens egen närvaro och dess inverkan på materialet är inte helt lätt att upptäcka (Pripp, 2011: 65).

Oscar Pripp tar upp i antologin *Etnologisk fältarbete* (2011) hur intervjusituationer inte alltid bara består av forskare och informant. Ofta finns det en tredje närvarande som sätter gränser för vad som sägs eller inte sägs. I mitt fall handlar det om på vilket sätt dessa samer är vana att identifiera sig och bli identifierade av andra och hur detta påverkar deras berättande om sig själva. Olika förklaringsmodeller, bilder och budskap cirkulerar i media eller bland myndigheter om olika sociala grupper i samhället (Pripp, 2011: 68), i mitt fall om samer som enhetlig grupp. Dessa olika bilder är inte osynliga för mina informanter är dessa är något som de hela tiden förhåller sig till i sina berättelser. Detta innebär inte att det de pratar om inte har någon substans, tvärtom, det viktiga med denna tredje närvarande är att jag som forskare är medveten om detta fenomen och förhåller mig till detta på ett adekvat sätt. Pripp menar att det viktiga är att man som forskare reflekterar över sin egen forskningstradition och hur begrepp och kategorier används inom denna tradition (Pripp, 2011: 70).

Jag är alltså medveten om den roll jag spelar i mötet med informanterna och detta är något som jag har reflekterat över. Bland annat har jag frågat mig hur intervjuerna skulle sett ut om det var personer ur majoritetsbefolkningen jag undersökt. Det jag vill ha sagt är att jag reflekterat över det fokus på kultur som jag har haft i denna uppsats och om fokus hade legat på kulturbegreppet i samma mån om jag fokuserat på en annan grupp. Jag hoppas att jag varit tydlig med det kulturbegrepp jag använt mig av och det är just genom tydlighet och ”genomskinlighet” i uppsatsen som jag också blir trovärdig.

Jag hoppas att denna uppsats kan visa på de olikheter som finns inom det samiska samhället och på så sätt få bidra med en ny syn på det samiska samhället. Jag har en förhoppning om att min uppsats är en del av den etnologiska traditionen som kallas kulturrelativism (Ehn, 1996: 173) och att jag lyckas beskriva de personer uppsatsen handlar om på deras egna premisser och utifrån deras verklighet, inte min egen.

DISPOSITION

Analyskapitlet är uppdelat i fyra delar men börjar med en introduktion till den analys jag gjort:

Den första delen, *Plats: fjället, sjöarna och den friska luften* tar upp hur olika platser har betydelse för informanterna i deras beskrivningar av samisk kultur och identitet. Platsen var inte bara en geografisk plats utan också en föreställd plats som var meningsfull i mina informanternas beskrivningar av det samiska. Platsen fungerade också som skillnadsskapande i form av beskrivningar av det samiska i förhållande till ”det svenska”.

Den andra delen, *Det samiska arvet och nutiden* handlar om kopplingen tillbaka till en historia och till förfäder, detta var en viktig del i mina informanternas beskrivningar av det samiska. Genom beskrivningar av dåtiden skapade informanterna meningsfulla kopplingar till det förflutna och kunde vidare beskriva en meningsfull och autentisk samisk identitet.

Den tredje delen, *Språket som kulturell symbol* tar upp språket som en viktig del av den samiska kulturen och identiteten. Fokus ligger på hur informanterna beskrev språket som en

viktig del av den samiska kulturen och viljan att lära sig samiska var en viktig markör för den samiska identiteten.

Den fjärde delen, *Symboler för en samisk identitet* handlar om den samiska flaggan, den samiska kolten och renen som viktiga symboler för den samiska identiteten. Genom beskrivningar av dessa kulturella symboler skapades en känsla av samhörighet med det samiska kollektivet men också en koppling tillbaka i tiden.

I det sista och avslutande kapitlet, *Sammanfattning och avslutande reflektioner* försöker jag binda ihop uppsatsen och sammanfattande beskriva de olika sätt den samiska identiteten gestaltas och beskrivs utifrån olika viktiga symboler. Jag beskriver också hur den samiska identiteten får en autenticitet genom kopplingar tillbaka i tiden och genom beskrivningar av olika platser.

2: ANALYS

I följande studie kommer mina informanternas beskrivningar av vad det samiska betyder för dem att analyseras. En stor del av mina intervjuer kom att handla om kultur, kultur som mina informanter definierade på olika sätt men också talade om implicit när de beskrev vad det betyder att vara same. Informanterna talade om skilda saker när vi pratade om vad den samiska kulturen betydde för dem. De fyllde begreppet kultur med en rad innebörder. Genom att beskriva kulturen, skapade de samtidigt den och fyllde den med mening. Begreppen etnicitet och kultur ska i analysen ses som viktiga komponenter i skapandet av den samiska identiteten. Dessa sociala konstruktioner skapar mening i livet men också dikotomier för att skapa skillnad, mellan vi/de (Amft, 2000: 28).

I min studie har jag valt att fokusera på fyra återkommande teman i mina informanternas berättelser som jag uppfattade som särskilt meningsfulla. Dessa fyra teman handlar om plats, det samiska arvet, språket och viktiga symboler för den samiska identiteten. Den samiska kulturen kunde bland annat förklaras med en direkt koppling till plats, både en konkret geografisk plats men också en plats med specifika karaktärsdrag så som fjäll och sjöar. Genom att vissa element tillfördes dessa beskrivningar så fick platsen den autenticitet den behövde för att bli trovärdig. Arvet från sina förfäder utgjorde också en stor och viktig del av mina informanternas berättelser.

I intervjuerna ansågs språket vara en stor del av den samiska kulturen. Ingen av mina informanter talade flytande samiska men detta innebar inte att språket inte var en viktig symbol för den samiska kulturen enligt intervjupersonerna.

Det var inte bara det samiska språket som var en viktig symbol utan även den samiska flaggan, renen eller kolten var betydelsefulla för mina informanter.

I informanternas berättelser kan man alltså urskilja några hörnstenar som betonades i talet om kultur. Det handlar till stor del om ett kollektivt medvetande om vad samisk kultur innebär för mina informanter men också hur de enskilda samerna förhåller sig till detta kollektiva medvetande.

Det går också att urskilja en tredje närvarande i mina informanternas berättelser om kultur, som handlar om hur de förhåller sig till den syn på samer som grupp som kommer utifrån, till exempel från det mina informanter kallar "svensken". Oscar Pripp tar upp denna tredje närvarande i sin studie om företagande assyrier och syrianer i Södertälje och menar att

intervjusvaren många gånger var kommentarer på de tillskrivningar som det omgivande samhället tillgett dem (Pripp, 2001: 71ff).

Den föreliggande analysen är således uppdelad i fyra underrubriker: plats: Fjället, sjöarna och den friska luften, det samiska arvet och nutiden, språket som kulturell symbol och symboler för en samisk identitet.

PLATS: FJÄLLET, SJÖARNA OCH DEN FRISKA LUFTEN

Identiteter är ofta kopplade till specifika platser och samernas identitet beskrivs i samtalen med de intervjuade som svår att särskilja från naturen. Plats blir också en arena som verkar sammanhållande för en grupp och utifrån en vi- och dom-distinktion kan gruppen upprätthålla en kollektiv etnisk identitet (Stier, 2003: 77f). När mina informanter pratar om plats uppfattar jag det som att det både handlar om en geografisk plats men det skapas också en bild av det ”typiskt samiska” i berättelserna. Platsbeskrivningen blir således ett sätt att skapa sin samiska identitet.

[...] och det var det ju för mig också, pappa fångade upp det där på nåt sätt så han tog med oss ut på fjället [...] på sommarn, ja det var ett par år, tre somrar, till sommarlandet där farfar varit och jobbat [...] så det var ju en viktig, viktigt steg att hitta det där samiska i sig. sen fick jag sommaren innan jag tog studenten, så fick jag möjlighet att vara tillsammans med, ja, bo i en kåta hos en samefamilj uppe på (ortsnamn).(Intervjuperson 2)

Den intervjuade betonar olika platser som viktiga och dessa platser bli också viktiga delar i berättelserna om det samiska. Det är inte vilka platser som helst som ”fungerar” som identitetsskapande. Den specifika platsen måste innehålla vissa element som visar på det ”samiska”. Det handlar således inte bara om en konkret fysisk plats utan om en föreställning om det typiskt samiska med fjäll, sommarland och att bo i en kåta. Beskrivningen av platsen som informanten ger kan uppfattas som ett svar på en föreställd bild av det samiska, både ett svar på en utomståendes bild men också ett sätt att definiera sig själv som tillhörande denna plats.

Genom att beskriva dessa platser på ett specifikt sätt så hamnar också vissa platser utanför denna ram, till exempel storstaden. Platsen måste i detta fall ha en förankring i dåtiden för att

uppfattas som autentisk men platstillhörighet blir också ett sätt att visa på sin samiska identitet och samtidigt som detta görs skapas uteslutning och upprätthållande av gränser, i form av det som *inte* beskrivs.

Moa: Varför är platsen så viktig när du inte bott där? Kan man förklara känslan? Det vet jag inte om man kan göra, det handlar ju om kulturen å att det är [...] det är ju ett liv också som man [...] bara vänjer sig med och det tror jag inte gäller bara samer utan det tror jag alla norrbottningar i förskingringen, man åker hem och jagar älg eller åker hem och fiskar på somrarna å, man längtar efter ljuset, å fjällen å så sjöarna liksom [...] det är nog så tror jag [...](Intervjuperson 4)

Också i detta samtal kan vi skönja en ”typisk” bild av det samiska men också hur ”alla norrbottningar” behöver åka hem. Jag uppfattar detta som en dialog som förs mot en förväntat ”svensk” bild av vad som är samisk och norrbottnisk identitet. Mikael Vallström (2002) beskriver just detta, att det under historien har skapats en diskurs om det norrländska och informanter förhåller sig hela tiden till denna diskurs.

Känslan av samhörighet med andra samer är viktig och i samtalet betonas även platsens roll som ”hemma”, en plats där samhörigheten är mer självklar och där man inte behöver förklara det ”självklara”.

Ja, men det är till exempel att sitta å prata med folk som har en gemensam referensgrupp, att inte behöva sitta och berätta för folk varför det är viktigt att vi inte har en gruva, till exempel [...] att inte behöva förklara vad sarvslakt är för nånting och att inte vara i förhållande till nånting annat, att sätta det i förhållande till, jag vet inte, att inte äta kött, eller äta det, att bara [...] att förstå vikten av renskötseln, förstå vikten av att bevara den. Det möter jag ju här i Stockholm, hela tiden, en sorts, även om det finns ett vänligt bemötande så finns det ofta en sån här [...] varför är det här så viktigt att fightas för.(Intervjuperson 5)

Här blir det tydligt hur den samiska identiteten både blir starkare i förhållande till plats men också hur den inte behöver gestaltas alls tack vare att informanten ”är hemma”. Detta ”hemma” behöver dock inte alltid vara vid en specifik plats, det handlar snarare om en

symbolisk plats där ”man kan vara sig själv” tillsammans med personer som uppfattas som likasinnade. Denna symboliska plats upphöjs och idealiseras och skapar en längtan till platsen som alltid finns på avstånd och tillmäts betydelse just därför att den finns ”där borta” (Vallström, 2002: 47). I citatet kan vi utläsa hur dessa likasinnade är de som kan förstå till exempel varför renskötseln måste finnas kvar. Dessa likasinnade uppfattas inte finnas i Stockholm utan ”hemma” i Sápmi. Olika platser blir definierade utifrån föreställningar om vilka som bor på dessa platser men också vilka åsikter som sägs finnas i Stockholm respektive Sápmi. Det görs en skillnad mellan olika platser, definierade utifrån vilka ”folk” som bor på dessa olika platser.

Nästa citat kan visa på den åtskillnad som görs mellan olika kulturella yttringar, dessa skillnader har också olika geografiska platser:

För den samiska kulturen är ju liksom, en livstilsgrej mera, att var det är som det handlar om med slöjden å renen å maten å jojken å alltihopa liksom att det är, då buntar man ihop det, att det här är den samiska kulturen men när man pratar om kulturen på Södermalm, då handlar det om konst å musik å sånt, snarare [...] å det är ju mer än så om man pratar om ett folk. (Intervjuperson 4)

Den intervjuade gör en distinktion mellan den samiska kulturen och kulturen såsom den uttrycks på Södermalm, med hänvisning till att den samiska kulturen handlar om ett folk. Jag uppfattar detta som ett sätt att visa på hur viktig kulturen är för samerna och genom att kontrastera den mot ”Södermalmskultur” så skiljer hen på den estetiska delen av kultur och den antropologiska delen av begreppet (intervjuperson 4). Dessa två begrepp flyter också ihop då även samisk kultur beskrivs med materiella tingest, så som slöjd och renen. Att skilja på olika sorts kulturer ser jag också som ett uttryck att peka på det unika i den samiska kulturen. Plats bli en viktig symbol för det samiska samtidigt som olika platser ges olika kulturella innehåll, Södermalm laddas med det estetiska kulturbegreppet medan den samiska kulturen innehåller mycket mer enligt informanten.

I samtalen kopplas samisk kultur till just en specifik plats eller område, men också en syn på naturen och vad man får göra med naturen, som människa.

Det samiska är enligt mina informanter även kopplad till naturupplevelser, fjällen, sjöarna och den friska luften var återkommande beskrivningar av naturen. Beskrivningarna laddas med mening och den samiska platsen skönmålas och estetiseras. Beskrivningarna kan ses som en

längtan efter det ”rena” och ”autentiska” (Vallström, 2002: 46ff). Detta är något som flera alla mina informanter talade om, närheten till naturen var viktig när vi talade om det typiskt samiska. Att tycka om naturen sågs som något naturligt inom det samiska samhället. Den samiska kulturen blir ett uttryck för en samisk gemenskap med gemensamma referensramar och kulturuttryck.

Kultur det är [...] i samiska sammanhang så är det jojken, det är tron, det är språket, det är sättet att leva, det är sättet å se på tillvaron [...] det finns ett arv bland samer där vi betraktar vår tid på jorden, att vi lånar tiden, vad som är viktigt det är att lämna efter, som till våra barn och barnbarn att dom ska ha levnadsförutsättningar som är goda [...] å [...] det säger ju alla i och för sig, ja, varför river man då och bygger gruvor[...] å, förstör? Jag har svårt att få ihop den logiken, men i samisk kultur så har man försökt [...] föra vidare det att vi är [...] det här är till låns [...]och det är en del av kulturen.(Intervjuperson 3)

Här blir det tydligt vad informanten ser som samisk kultur och vad som är icke-samisk kultur. Att bygga gruvor och förstöra naturen tillhör inte samisk kultur utan det är det ”dom” andra som gör. Vilka dessa ”andra” är framkommer inte men vikten ligger just i det skillnadsskapande som görs i berättelserna och hur platsen eller nyttjandet av naturen används för att skapa skillnad. Förhållandet till naturen blir en etnisk markör som särskiljer det samiska från det ”andra”.

Den samiska gruppen kan ses som ett kollektivt medvetande som skapar en vi-känsla och denna känsla förstärks således av gemensamma kulturyttringar (Ehn, 1993: 66). En annan informant beskriver också kultur som något mer än det materiella men också här kopplas och konstrueras kulturen till natur och platsupplevelser:

Kultur i förhållande till den samiska kulturen då vill jag gärna bredda, då blir det ju [...] då blir det ju livet, levnadsmönster till exempel. Då bli det ju, om jag ska prata om vad samisk kultur är för mig då blir det ju, livsstil, det blir ju nåt som är kopplat till naturupplevelser[...] tro skulle jag säga och då inte bara den samiska tron utan i allra högsta grad den kristna tron och det har ju att göra med att samerna har blivit hårt kristnade [...] och det blir ju såklart hantverk,

renskötsel, vilket ju är näring, det bli ju så här, det blir ju väldigt mycket.(Intervjuperson 5)

Mina informanter talade mycket om den samiska kulturen och dess koppling till naturen som vi sett i detta avsnitt. Det intressanta i denna beskrivning är hur det samtidigt skapas ett vi och dom i berättelserna. Samtidigt som man pratar om vad som är det samiska så berättar man samtidigt vad som inte är samiskt. Informanterna beskriver det samiska med specifika hänvisningar till platser men också till ett speciellt sätt att leva i denna plats.

Detta skillnadsskapande kan ses som ett sätt att förstärka den samiska identiteten, både på ett personligt plan men kanske främst på ett kollektivt plan (Ehn, 1993: 66f). Att bevara det som mina informanter uppfattar som det typiskt samiska blir också ett sätt att ”rädda” det samiska.

I nästa stycke pratar den intervjuade om sin uppväxt och även i beskrivningen av uppväxten inkluderar det samiska:

I ett väldigt öppet å stort och roligt å bullrigt hus[...] alltid gäster, det var aldrig bara vi hemma, det var alltid gäster, antingen som var där för att [...] på längre tid och bodde, men det var också folk som kom och gick, endel som kom bara och kaka middag, en del som kom varenda dag och åt middag [...] å sen var det alltid människor som kom, till och från, som skulle upp till fjälls eller ner från fjälls.

Moa: Hur kom det sig då? Att ni hade gäster som kom och bodde över?

Det gör man, dels är det en gästfrihet som alla samer har, man gör det och om du är på genomresa så är det fullkomligt självklart [...] jag känner ingen som inte gör det[...] Nej, så funkar alla, det är inget konstigt med det.(Intervjuperson 4)

Här blir hemmet en plats där det samiska definieras. Hemmet får stå som ”mall” för hur det samiska livet ser ut. Gästfriheten sägs vara något som alla samer praktiserar, i berättandet om hemmet så skapas också ett kollektivt sätt ”att vara”, som alla samer delar. Detta kan ses som ännu en gräns-markör mellan det samiska och det ”svenska”. Här skapas en distinktion mellan Oss och Dem på basis av uppfattningar om kulturell särart (Hylland Eriksen, 1993: 28).

I detta avsnitt har kopplingen mellan plats och den samiska identiteten undersöks genom mina informanternas berättelser om viktiga platser. Det har inte bara handlat om fysiska platser utan till större delen har mina informanter talat om platser långt bort från den vardag de normalt lever i. Dessa platser och beskrivningarna av dem innehåller målande beskrivningar av fjäll, sjöar och vacker natur. Platsbeskrivningarna fyllde en funktion av att placera det samiska i en naturskön omgivning, en omgivning som redan är ”känd” för den som lyssnar. Beskrivningarna fungerade också som gräns-markörer mellan det samiska och det svenska då informanterna pratade om förhållandet till naturen.

DET SAMISKA ARVET OCH NUTIDEN

I följande kapitel kommer jag att undersöka hur den samiska kulturen beskrevs av mina informanter med koppling till ett samiskt arv. Kultur kan förstås både som ett abstrakt ”liv som man vänjer sig vid”, kultur i denna mening tolkar jag som något man har lärt sig, som man har haft med sig hela livet, något man socialiserats in i. Marianne Liliequist beskriver socialisation som ”förvärvandet av kulturell kompetens” och skriver att socialisation inte bara är en process som sker under barndomen utan att man också som vuxen anpassar sig efter nya roller och normer (Liliequist, 1993: 13).

Åhrén beskriver hur historien är en viktig del av identitetsskapandet och citerar bland andra Pierre Bourdieu när hon skriver att ”historien är inristad i våra kroppar”(Åhrén, 2008: 17). Detta är något som kommer fram i mina informanternas berättelser då de beskriver kopplingen till sina förfäder och sin historia i termer av ett arv:

Intervjuperson 1 berättade om att hen tror att förtryck kan gå i arv, från en generation till en annan:

Mmm, nja, alltså det, det jag tänker kring det är att folk [...] i min närhet är så omedvetna om det här förtrycket och att det förminskas väldigt mycket [...] För mig så, jag har ju inte känt av det här förtrycket på det sättet att det har varit, mer än att det varit en rasism och det har varit förutfattade meningar men att det ändå, jag har ju, jag märker ju av det på min farfar, att han inte pratar samiska och att han, många gånger inte hade kolten på sig, det var inte något man skulle vara stolt, det var nog mer en börda många gånger [...] man ärver även förtrycket, på något sätt, man ärver även det här som varit dåligt, å för det med sig.(Intervjuperson 1)

Denna känsla av förtryck, även om man själv inte varit direkt utsatt, skapar en starkare känsla av samhörighet med den egna gruppen kan vi läsa ur citatet med intervjuperson 5 och denna stärkta känsla av gruppstillhörighet förklarar bland andra Thomas Hylland Eriksen som ett svar på olika politiska processer inom en stat som skapar ojämna förhållanden mellan den egna gruppen och majoritetsbefolkningen (Hylland Eriksen, 1998: 149ff).

De intervjuade gör en viktig koppling mellan dåtid och nutid, följande citat visar också på det betydelsefulla i att leva i ett mer vidsynt samhälle, både i form av en ny geografisk plats men också i en ny tid där hens samiska identitet inte ifrågasätts på samma sätt som tidigare generationers samer:

Ja, jag tror kanske det är mer nu, att jag identifierar mig som samisk än tidigare, jag tror att när jag har blivit äldre så har det blivit viktigare för mig att veta mina rötter och min tillhörighet [...]å, min identitet. Att jag har blivit mer intresserad av liksom [...] och, stolt liksom för att vara same än jag varit tidigare [...] men för min del så tror jag att det beror nog på att jag är i ett mer öppet samhälle, ett mer vidsynt samhälle nu som kan se min identitet som samisk på ett helt annat sätt än vad man kan göra där jag växte upp och jag tror att det har bidragit till att [...] jag också är mer intresserad av det för att andra är intresserade av det och så. De väcker en nyfikenhet inom mig, att ta reda på mer om mig själv, med sina frågor. (Intervjuperson 1)

Rötter och tillhörighet är viktiga i formandet av identitet och informanten beskriver hur det har blivit mer viktigt med den samiska identiteten efter att hen flyttat till Stockholm. Den samiska identiteten uppfattas som starkare då informanten tycker sig leva i ett mer öppet samhälle. Stockholm ses här som ett mer vidsynt samhälle än Sápmi och det gör det lättare för informanten att leva ut sin samiska identitet. Andras frågor om det samiska gör också att intervjupersonen själv känner starkare för sin samiska identitet. Att andra "accepterar" och är nyfikna uppfattas som positivt för den egna samhörigheten med en grupp.

En annan aspekt som flera av mina informanter har tagit upp är den att vara i minoritet och just i detta fall handlar det om gruvnäringen som breder ut sig på olika samers marker och hur det kan få en att känna ännu starkare för sin samiska identitet. Att leva i minoritet uppfattades

och ha att göra med var man kom ifrån och vilka rötter man hade, att vara i minoritet fick betydelse i och med kopplingen till en dåtid och ens rötter:

Man blir mer och mer politisk, det är oundvikligt [...] att man reagerar på det, det går inte att inte reagera [...] så att jag, man kan leva såhär att, å va livet är trevligt å det här spelar väl ingen roll, va jag kommer ifrån, mina rötter liksom och så där [...] så plötsligt blir det jätteviktigt, ja, men nu måste jag ju faktiskt, visa var jag står och visa vem jag är, det måste synas och höras hela tiden.

(Intervjuperson 4)

Här blir gruppidentiteten viktig, det handlar inte bara om att man själv är same utan att man vill stå upp för sina rötter. Att ”visa vem jag är” blir viktigt i frågan om gruvdrift, det blir viktigt att påvisa vem man är när gruppen som helhet har det svårt. Det förflutna används för att ge mening åt nuet och föreställningar om ett gemensamt förflutet är avgörande för den etniska identiteten (Hylland, Eriksen, 1993: 78ff).

En annan informant pratar om vändpunkter i livet som gjort den samiska identiteten mer och mer tydlig för hen:

Det som var liksom en vändpunkt och det där, eller, ja, det var väl flera såna här tillfällen som gjorde att jag fattade var det var frågan om, alla unga människor har väl nån sån period i tonåren när man börjar undra vem man är, om man är adopterad, var man kommer ifrån, varför ser jag ut sådär och inte i min brorsa? såna där frågor, identiteten liksom, det där vuxenblivandet. (Intervjuperson 2)

Här kopplas identiteten ihop med en process, en process som uppfattas som naturlig för alla i det som informanten kallas ”vuxenblivandet”. Det är i detta ”blivande” som den samiska identiteten skapas och förstärks. Återigen skapas den samiska identiteten i förhållande till en tidsaxel.

Nästa citat handlar just om det faktum att tycker sig ”upptäcka” en ny identitet hos sig själv, nämligen den samiska:

Inte för en jag var vuxen så riktigt började jag förstå vad jag hade förlorat och vad som [...] vad jag hade rätt till, då började jag ta tillbaka mycket av sånt, och

mina föräldrar, olika val dom hade gjort, varför jag inte fick gå i samisk skola, olika såna saker också mera såhär, rota i pappas familj och pappas förflutna, genom att det handlar mycket om språket, jag insåg att jag pratar inte samiska, å varför gör jag inte det [...] å helt plötsligt kände jag att jag absolut saknade det och att det var absolut nödvändigt för mig. (Intervjuperson 5)

Att kunna ”upptäcka” sin samiska identitet i vuxen ålder visar på att identitet är något som skapas och förhandlas fram genom hela livet. Informanten beskriver hur hen börjar ifrågasätta val som hennes föräldrar gjort och känner helt plötsligt att den samiska identiteten är viktig. Samma informant berättar också om hur det skapas skillnader i vem och hur man känner sig samisk beroende på vilken familj man kom ifrån:

Det är ju det här med renskötare och icke-renskötare, när jag växte upp var det mest renskötande samer som hade en utpräglad samisk tillhörighet, för dom var ju så starkt knutna till det, genom renskötseln, så då [...] det är ju också en splittring bland samerna. (Intervjuperson 5)

Här uppfattas identitet som beroende av hur olika samer lever, som renskötare eller icke-renskötare. Renskötseln används som en hänvisning till det samiska arvet och kontinuiteten i det uppfattas som starkt kopplad till den samiska kulturen och sätter också gränser för vem som ”kan” känna sig samisk. Att ha renar uppfattas som att ha starkare samisk koppling än om man inte har det. Renskötseln är en del av det samiska arvet och blir därför en viktig symbol för den samiska kulturen idag.

I detta avsnitt har jag visat hur informanterna använder sin historia för att skapa meningsfulla beskrivningar av vad det innebär att vara same. Kopplingen till historien är ett sätt att gestalta sin identitet och genom att beskriva det samiska med uttryck som ”rötter”, och ”vem jag är” skapar informanterna en kontinuitet bakåt i tiden för att ge en autentisk bild av den samiska identiteten. Genom att berätta om sin historia så skapades en autenticitet kring den samiska identiteten.

SPRÅKET SOM KULTURELL SYMBOL

Något som alla mina informanter talade om var det samiska språket. Ingen av mina informanter talade samiska flytande men språket sågs ändå som en hörnsten i den samiska kulturen. Jag uppfattar det som att språket är lika viktigt som identitetsmarkör i den samiska gruppen, oavsett om man talar det eller inte. Det som var viktigt för mina informanter var snarare behovet av och tanken på att någon gång i framtiden lära sig det samiska språket. Att kunna det samiska språket var också ett sätt att återkoppla till sina rötter eller sin historia.

Språket blev en symbol för det som varit men också för den samtida känslan av att tillhöra.

En av mina informanter förklarar varför språket är så viktigt:

[..] det är en kulturbärare också [...] språket är en sådan viktig [...] och när jag växte upp så, asså det var ett sånt förakt mot samer under hela tiden, så även om jag är en stark person så [...] så vågade jag inte att ta på mig en kolt till exempel, för ens jag kom upp i vuxen ålder [...] och det var för mina barns skulle att dom ska våga, att det ska bli naturligt för dom.(Intervjuperson 3)

Språket blir en viktig markör för den samiska identiteten men det handlar också om en känsla av förtryck som finns som en del av den samiska historien. Att ens förfäder inte har fått tala samiska blir en viktig del i skapandet av den samiska identiteten och bör också förstås som en del i varför språket uttrycks som viktigt. Etniskt identitetsskapande och gränsupprätthållande tenderar att bli extra viktigt för gruppen då det sker förändringar eller hot mot de etniska gränserna (Hylland Eriksen, 1993: 127).

Genom berättandet om det samiska språket finner informanterna ett sätt att försöka förstärka den samiska identiteten genom att vilja lära sig språket. Språket blir ett meningsfullt sätt att skilja sig från andra grupper men skapar också en känsla av gemenskap med sin grupp och sitt förflutna. Åhrén skriver bland annat om hur det i det samiska samhället ständigt pågår en kamp om kulturella symbolers värden (2008) och språket kan ses som en del av dessa symboler.

Andrea Amft skriver i sin studie om hur vissa av hennes informanter beskriver språket som ett kriterium för att få kalla sig same. Detta var dock inte den vanligaste hållningen utan precis som i min studie så handlade det om att man hade en strävan efter att lära sig samiska, Amft beskriver hur dessa planer hela tiden skjuts upp och hon frågar sig om det inte istället handlar om ”*själva hävdandet att vilja lära sig språket, utgör en handling och fyller en funktion som etnisk markör*”(Amft, 2000: 165).

Följande citat kan exemplifiera:

Moa: Hur är det med språket då? Vill du lära dig samiska någon gång?

Ja då, det är klart. Å det är på väg liksom, det kommer, å det är ju väldigt många i min generation som tar tillbaka det, som pluggar liksom [...] för det är nånting, ja, dels [...] för att det är en så stor del av kulturen, det är en genväg, till kulturen, in i kulturen. Men också för att det är kul, å så sånt som man vet, att kunna prata med folk som inte har svenskan och det är ju mycket, mycket gamla människor som tappar svenskan [...] när dom hamnar på vårdis, å så mina syskonbarn som får barn å sånt där som pratar samiska med sina ungar...å kunna hänga med.(Intervjuperson 4)

Det samiska språket är kopplat till den samiska kulturen och informanten uttrycker det som en genväg till kulturen. Det var självklart för intervjupersonen att börja lära sig samiska och jag uppfattar detta som en viktigt etnisk markör, precis som Amft. Det är själva hävdandet att vilja lära sig språket som blir viktigt och fyller därmed en meningsfull funktion i skapandet av samisk identitet och grupptillhörighet.

Språket var inte bara en viktig del av kulturen utan också något som var viktigt att föra vidare till sina barn:

Men nu försöker jag verkligen lära mig [...] mer men inte så att jag kan, jag kan använda mig av vissa meningar så att dom (barnen) ska få höra melodin i alla fall och orden. Ja, när de hade gått, i den åldern och möjlighet till att få samiska som hemspråk, så ordnade vi det [...] och sen har det varit väldigt knöligt att få ihop det där, det har inte funnits så många samiska lärare och så där. Men det har jag substituerat i nån mening så vi åker upp väldigt ofta [...] till, min hemby då [...] och det är för att dom ska känna [...] asså närheten och, språket har dom

inte, men vissa ord och det får räcka för dom och dom är väldigt glada att dom har det.(Intervjuperson 3)

Informanten beskriver hur de kan åka upp till hembyn ofta och hur detta fått ersätta att de inte pratar samiska. Här blir plats åter igen viktigt i den samiska identiteten och kan på något sätt ersätta det faktum att språket saknas. Vi kan också se hur några få ord på samiska ”får räcka” för dem, dessa få ord skapar i sig en koppling till det samiska. Det viktiga är snarare att ha *någon sorts* koppling till det samiska, vare sig det är språket eller att åka ”hem” till Sápmi.

Nästa citat visar på betydelsen för identiteten om man inte kan tala samiska. Informanten beskriver att hen behövde hitta andra sätt att vara same på:

Å det..blev ganska mycket sånt, alltså det växte, det behov, för det skapade ett utanförskap i något som jag kände, det här är jag men jag har ingen..jag..eftersom jag inte förstår samiska så känner jag mig utanför i dom sammanhang där samiska pratades, det blev ett problem [...] identitetsproblem [...] också som jag fick försöka hitta olika sätt att [...] jag hade ju ett behov då av att hitta hur är jag same, liksom, hur[...] hitta andra sätt än språk.
(Intervjuperson 5)

Att inte kunna tala samiska upplevdes som ett problem i förhållande till identiteten och informanten beskriver hur hen kände ett utanförskap i de sammanhang där samiskan talades. Men språket var inte den enda markören för en samisk identitet och informanten beskriver hur hen fick hitta andra sätt att vara same på.

En av mina informanter har läst samiska under skoltiden men har tappat mycket av under sin vuxentid, hen pratar om att det är en generationsfråga när det kommer till språket:

Ja, i min familj så har det verkligen varit så, min farfar var den första som [...] inte fick prata samiska hemma. Han kan samiska men han pratar inte heller samiska varken med oss eller när han är själv utan han var den första och då har han såklart överfört det på sina barn, min pappa då till exempel som inte pratar någon samiska eller kan någon samiska [...] utan det var först vi som [...] när man åter igen började med att vi skulle ha samiska som, men även då så har inte

farfar börjat prata med oss även om han vet att vi läste samiska i så många år så har inte han velat, det ha suttit för djupt hos honom antar jag, jag vet inte.(Intervjuperson 1)

I flera av mina informanternas berättelser har det kommit fram att språket är en generationsfråga, då många äldre samer inte fick möjlighet att lära sig samiska utan skulle prata svenska. Detta är något som är aktuellt i mina informanternas berättelser då de pratar om det samiska språket, och ”arvet” från sina förfäder uppfattar jag som viktigt i deras skapande av samisk identitet.

En informant berättar om när hen började läsa samiska på äldre dagar:

Men det var en makalös förstärkning av min samiska identitet, jag kände mig ju samisk. På kursen i år blev jag nästan gråtfärdig [...] det trilla nog nån tår ändå, nämen jag har tagit upp det språk som min farfar hade för hundra år sen, det finns i mig nu, liksom, hur gick det till, det var inte för ens då jag fattade vad stort det är egentligen, jag träffade inte min farfar ens en gång.(Intervjuperson 2)

Det är inte en faktisk länk till det förflutna som är viktigt här utan snarare en symbolisk koppling till det förflutna. Farfadern blir en metafor för den viktiga länken till ens historia. Att kunna tala samma språk som farfadern bildar en meningsfull samisk identitet. Det blir åter meningsfullt för informanten att beskriva språket som en kulturell symbol, både i form av en historisk koppling men också en känsla av samhörighet med den samiska gruppen förstärks. Språket är en av många viktiga symboler och fyller här en funktion som etnisk markör (Amft, 2000: 165).

Detta avsnitt har handlat om det samiska språket och dess betydelse för mina informanter. Ingen av mina informanter talade samiska flytande men språket uppfattades som en viktig del av den samiska kulturen. Språket uppfattades också som en kulturbärare och det fanns en önskan om att få lära sig samiska. Språket utgjorde också en koppling bakåt i tiden för vissa av informanterna och denna koppling gjorde det betydelsefullt att lära sig samiska.

SYMBOLER FÖR EN SAMISK IDENTITET

Etnicitet är en aspekt av en social relation mellan grupper, som har ett minimum av kontakt med varandra (Hylland Eriksen, 1993: 19). Således finns det ingen etnicitet om det inte finns andra grupper av kontrastera sig emot. Kulturyttringar är således inte den viktigaste komponenten hos en etnisk grupp då: ”*det är bara när de har en betydelse i en interaktion som kulturella skillnader är viktiga för upprättandet av etniska gränser* (Hylland Eriksen, 1993: 54). I detta avsnitt kommer den samiska flaggan, renen och kolten att beskrivas som några av dessa viktiga symboler.

Kulturella yttringar är dock inte oviktiga i sammanhanget, som jag skrivit tidigare så handlar dessa yttringar om att stärka känslan av gemenskap inom gruppen men samer i sig är inte mer etniska än till exempel svenskar, men som minoritet kan skälen till att påvisa sin kultur bli än viktigare då man ofta lever i en ojämn maktrelation (Hylland Eriksen, 1993:151).

Intervjuperson 1 berättar om en händelse som hen kommer ihåg från sig högstadietid:

när jag skulle gå ut nian, jag var med i elevrådet under hela högstadiet och då när jag skulle gå ut nian så skrev jag en motion till lokaltidningen att jag tyckte man skulle ha den samiska flaggan på skolavslutningen som man har den svenska flaggan [...] jag tyckte inte det var konstigt och då vet jag att jag tänkte att jag skriver en motion om det för jag hade tagit upp det på elevrådet och det fanns inget intresse för det -och det skulle inte gå och köpa in en flagga och var skulle man ha den flaggan och så, sen när jag skrev den där motionen som kommer jag ihåg att jag fick väldigt mycket positiva [...] kommentarer när den publicerades då.(Intervjuperson 1)

Att flaggan var viktig symbol för det samiska på skolavslutningen förstår vi av citatet, i avhandlingen *Är jag en riktig same* skriver Åhrén om hur olika symboler blir viktig för att stärka den samiska identiteten (Åhrén, 2008: 69).

Åhrén använder sig andra symboler såsom till exempel markrättigheter och renskötsel men i mina intervjuer framhölls den samiska flaggan som en stärkande symbol för det den samiska

tillhörigheten. Symbolerna så som Åhrén använder dem ger samerna är viktig källa till att socialiseras in i den samiska gemenskapen och som Åhrén skriver ”används till att förmedla samhörighet inom det samiska kollektivet, skapa skillnader gentemot andra etniska grupper och ge uttryck för samisk identitet”(Åhrén, 2008: 70).

Intervjuperson 2 beskriver med egna ord vad ordet symbol kan betyda i detta sammanhang:

Ren-frågan är ju en symbolfråga men det är också en verklighet [...] jag som Stockholms-same som aldrig ägt en ren, och inte drömmer om att göra det heller, jag vill ändå att renarna ska må bra och utan renskötseln så finns det inga samer känns det som. Det finns nu va, samer som inte har renskötsel, men det är dom som är dom riktiga kulturbärarna, det är ju dom som bär våran kultur.(Intervjuperson 2)

Här kan vi läsa att ren-frågan inte bara blir en symbol för det samiska utan det blir också till en metafor för överlevnad av den samiska kulturen. Renen och renskötarna ses som bärare av den samiska kulturen och blir således en viktig symbol för min informant. Då renen ses som en så stark symbol så innebär det också att de renskötande samerna får stå för det ”typiskt samiska” och renen blir därmed också en gräns-markör mellan det samiska och det svenska. Nästa citat handlar om det rent fysiska utseendet och dess betydelse för den samiska identiteten:

Den är väldigt stark för att, när jag kommer in, du ser inte att jag är same, eller hur? Nä, och dom flesta samer som bor, man brukar säga att [...] att det är den största sameföreningen eller att det är den största ansamlingen samer (i Stockholm) och det är inte riktigt sant tror jag [...] men vi smälter ju in hela tiden och vi syns ju inte varken på det ena eller det andra sättet, men ibland när det blir såna här manifestationer [...] så tar jag på mig kolten, jag känner ett behov av att visa, vi finns i alla fall och sen får folk vända sig om, på gatan, jag skiter i det, eller jag vill ju att dom ska göra det.(Intervjuperson 3)

I intervjuerna framställs kolten som en viktig del av den samiska identiteten, det är med den man kan visa att man är same, menar intervjuperson 3. Även intervjuperson 4 berättar om hur kolten är både viktig men hur det också kan innebära att man får en massa förväntningar på sig, just för att man väljer att bära den:

När min äldsta dotter ville ha kolt, när hon började universitetet. Å så syrran skickade en kolt med alla delar och alltihopa och jag sa till henne, att du vet att så fort du sätter på dig den här så kommer du, måste, du måste läsa på innan [...] för nu ska du ha en åsikt och du ska kunna tala om hur det fungerar med [...] historiskt å politiskt å med vargen å med renen å hur vi gör vi då, vad gör vi då, vad äter man, årstiderna, kläderna, varför ser kolten ut som den gör, varför har du inte tofsar på mössan, du måste kunna allting.(Intervjuperson 4)

Det blir tydligt att när en same bär kolten så ”syns” dennes samiska identitet, att bära kolten blir också ett uttryck för sin samiska identitet. I mötet med svenskar kommer den som bär kolt att kategoriseras som same och dennes egna identitetsuppfattning kommer också att stärkas i och med omgivningens reaktion. Här skapas en skiljelinje mellan ”oss” samer och ”dom” svenskar. I berättelser om samer så förhåller sig informanten till både sin egen syn på samer och svenskar men jag uppfattar det också som att hen hela tiden också förhåller sig till en föreställd syn utifrån, på samerna. Informanten beskriver de ”krav” som hen uppfattar kommer från det omgivande samhället när kolten används. Den tredje närvarande visar sig här i form av ”någon” som hen måste förklara sig för och kunna svara på frågor om det samiska samhället. Denna tredje närvarande fick mina informanter att beskriva den samiska kulturen utifrån hur det omgivande samhället såg på denna kultur.

Det här avsnitten har handlat om hur olika symboler fungerar som meningsfulla markörer för den samiska identiteten. Genom att använda sig av olika symboler så skapas ett stärkande förhållande till det samiska. Men det handlar inte bara om subjektiva upplevelser av dessa olika symboler utan till stor del handlar det också ett förhållningssätt gentemot utomstående. Att hela tiden förhålla sig till vad majoritetsfolket tycker och säger är något som de flesta av mina informanter talar om och detta händer inte sällan när det gäller relationen mellan minoriteter och majoritetsfolket.

Olika symboler beskrevs som viktiga för det samiska folket men utgjorde också en gränsmarkör mellan det samiska och det svenska. Etnologen Christina Åhrén skriver i sin studie *Är jag en riktig same?* (2008) om olika kulturella symboler och menar att dessa symboler är en viktig källa till att förmedla samhörighet inom det samiska kollektivet (Åhrén, 2008: 70).

3: SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Syftet med den här uppsatsen har varit att undersöka hur fem samer som idag är boende i Stockholm gestaltar och berättar om sin samiska identitet. Fokus har lagts på hur informanterna talar om vad den samiska kulturen betyder för dem och genom olika beskrivningar så produceras en meningsfull samisk identitet.

Genom att beskriva olika platser så framkommer en idealiserad bild av deras hemorter. Dessa plaster beskrivs som nödvändiga att åka tillbaka till och skapar på så sätt en meningsfull koppling till det samiska livet. De olika platsbeskrivningarna fyller en funktion av sammanhållning för den samiska gruppen men skapar också gränser för vem som tillhör den samiska gruppen. Dessa platser som beskrivs innehåller vissa ”nödvändiga” element och genom att målande beskrivningar om fjäll och sjöar så skapades en autentisk samisk plats som verkade stärkande för den samiska identiteten. Genom beskrivningarna så faller automatiskt andra platser och beskrivningar bort och jag uppfattar det som att platsbeskrivningarna fungerar som etnisk gräns-markör mellan det samiska och det svenska. Att tycka om naturen, vara gästvänlig eller ”inte bygga gruvor” var någonting självklart för mina informanter och jag uppfattar detta som ännu en etnisk gräns-markör gentemot det svenska.

Under intervjuerna pratade informanterna mycket om den historia som de ansåg sig tillhöra. Att berätta om hur samer levde för länge sen och prata om sina rötter, innebar en meningsfull koppling till sin egna samiska identitet. Att leva som minoritetsgrupp var en aspekt som mina informanter talade om och denna uppfattning styrktes då de kunde göra en koppling bakåt i tiden och berätta om deras förfäder som också levde i minoritet. Det förflutna användes för att ge mening åt nuet men också för att ge en autenticitet åt den samiska identiteten.

Språket var enligt mina informanter en viktig del av den samiska kulturen. Ingen av mina informanter pratade samiska flytande men fokus låg istället på viljan att lära sig det samiska språket. Jag uppfattar det som en viktig symbolisk handling, att ha ambitionen att lära sig ”räcker” för att skapa tillhörighet i den samiska gruppen. Viljan att lära sig det samiska språket uppfattade jag det som en stark och viktig del i skapandet av en samisk identitet. Förutom språket fanns det också andra viktiga symboler så som flaggan, kolten och renen. Dessa olika symboler var återkommande teman under intervjuerna och jag uppfattar detta som ett sätt att producera en meningsfull samisk gemenskap. I talet om dessa olika symboler så skapades också en koppling till dåtiden, framför allt renen ansågs vara en viktig del av den

samiska kulturen men också en del av den samiska historien. Jag uppfattar detta som ett sätt att skapa en stark samisk gemenskap, både genom att beskriva viktiga symboler för det samiska kollektivet men dessa beskrivningar sätter också upp gränser för vem som får kalla sig för same och tillhöra den samiska gruppen.

Den samiska identiteten uppfattar jag vara beroende av både en subjektiv känsla av tillhörighet men också av ett ”godkännande” av det omgivande samhället. Genom att beskriva ”typiska” samiska kulturyttringar och målade beskrivningar av platser så förhåller sig informanterna också till en tredje närvarande som hela tiden finns med under intervjuerna. Denna tredje närvarande uppfattar jag vara den allmänna bilden som finns av samer och samers liv. Fokus under intervjuerna ligger just på det som kan uppfattas som det typiskt samiska: fjäll, sjöar, renar, kolten och den samiska flaggan. Genom att berätta om detta så skapades en autentisk koppling till det samiska livet och på så sätt skapades också en autentisk samisk identitet.

Att kalla sig för same är viktigt för mina informanter, men den samiska identiteten är en av många identiteter. Jag uppfattar dock att det fanns en meningsfullhet i att kalla sig same som kanske inte alltid kunde mäta sig med andra sociala identiteter. Att vara same betydde något, ibland obeskrivbart, men det fanns inga tvivel om att den samiska identiteten var något hela tiden fanns i bakgrunden även om den inte alltid ”praktiserades”.

Samisk identitet kan beskrivas på lika många sätt som det finns samer, med denna uppsats har jag försökt bidra med fem berättelser om den samiska identiteten, en droppe i havet men utan droppar inget hav. Vidare forskning kan hjälpa till att synliggöra en grupp som inte alltid får så stor plats i det offentliga rummet.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Alsmark, Gunnar (red.) (1997). *Skjorta eller själ?: kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur

Amft, Andrea (2000). *Sápmi i förändringens tid: en studie av svenska samers levnadsvillkor under 1900-talet ur ett genus- och etnicitetsperspektiv*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2000

De los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana (red.) (2005). *Maktens (o)lika förklädnader: kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige : en festskrift till Wuokko Knocke*. [Ny utg.] Stockholm: Atlas

Ehn, Billy (red.) (1993). *Etnicitet: symbolisk konstruktion av gemenskap*. I: Ehn, Billy & Arvidsson, Alf (red.) (1993). *Kultur och erfarenhet: aktuella teman i svensk etnologi*. Stockholm: Carlsson

Ehn, Billy (red.) (1996). *Närhet och avstånd*. I: Ehn, Billy & Löfgren, Orvar (1996). *Vardagslivets etnologi: reflektioner kring en kulturvetenskap*. Stockholm: Natur och kultur

Eriksen, Thomas Hylland (1998). *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa

Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (1979). *Den kultiverade människan*. 1. uppl. Lund: LiberLäromedel

Fägerborg, Eva (2011). *Intervjuer*. I: Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) (2011). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Lantto, Patrik (2000). *Tiden börjar på nytt [Elektronisk resurs] : en analys av samernas etnopolitiska mobilisering i Sverige 1900-1950*. Diss. Umeå : Univ.
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-50562>

Liliequist, Marianne (1993). *Socialisation från vaggan till graven*. I: Ehn, Billy & Arvidsson, Alf (red.) (1993). *Kultur och erfarenhet: aktuella teman i svensk etnologi*. Stockholm: Carlsson

Nordin, Åsa (2002). *Relationer i ett samiskt samhälle [Elektronisk resurs] : en studie av skötesrens systemet i Gällivare socken under första hälften av 1900-talet*. Diss. Umeå : Univ., 2002
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-56797>

Pripp, Oscar (2001). *Företagande i minoritet: om etnicitet, strategier och resurser bland assyrier och syrianer i Södertälje*. Diss. Stockholm : Univ., 2001

Pripp, Oscar (2011). *Reflektion och etik*. I: Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) (2011). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Stier, Jonas (2003). *Identitet: människans gåtfulla porträtt*. Lund: Studentlitteratur

Svensson, Birgitta (1997). *Livstid: metodiska reflexioner över biografiskt särskiljande och modern identitetsformering*. I: Alsmark, Gunnar (red.) (1997) *Skjorta eller själ?: kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur

Vallström, Mikael (2002). *Det autentiska andra: om etnografi, etik och existens*. Diss. Uppsala : Univ., 2002

Wolanik Boström, Katarzyna (2005). *Berättade liv, berättat Polen[Elektronisk resurs] : en etnologisk studie av hur högutbildade polacker gestaltar identitet och samhälle*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2005

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-475>

Åhrén, Christina (2008). *Är jag en riktig same? [Elektronisk resurs] : en etnologisk studie av unga samers identitetsarbete*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2008

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-1935>

Öhlander, Magnus (red.) (2005). *Bruket av kultur: hur kultur används och görs socialt verksamt*. Lund: Studentlitteratur

OTRYCKTA KÄLLOR

INTERVJUER

Intervjuperson 1: boende i Stockholm sedan 5 år. Intervjuad 4 oktober 2013

Intervjuperson 2: boende utanför Stockholm sedan ca 60 år. Intervjuad 8 oktober 2013

Intervjuperson 3: boende i Stockholm sedan ca 20 år. Intervjuad 15 oktober 2013

Intervjuperson 4: boende i Stockholm sedan ca 20 år. Intervjuad 16 oktober 2013

Intervjuperson 5: boende i Stockholm sedan ca 10 år. Intervjuad 22 oktober 2013

BILAGA: TEMAN UNDER INTERVJUER

Inför intervju

Barndom

- Födelseort
- Familj
- Vänner
- Rennäring
- Att vara barn och same
- Föräldrar, syskon?
- Övrig släkt

Uppväxt

- Umgängeskrets, same och icke-same?
- Viktiga mötesplatser
- Skola
- Samiska som första språk?
- Boende, olika platser?

Ungdomstiden

- Vänner, same? Viktigt?
- Skola
- Fritiden
- Språk, någon förändring sen barnsben

Som vuxen

- Språk, två-språkig? Varför?
- Vänner, same?
- Studier
- Yrken- rennäring?
- Bostadsort
- Att flytta? Från Sápmi?
- Sápmi?

